O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2024-yil 17-18-may)

(1-qism)

JIZZAX-2024

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 410-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Induced Neurodegenerative Disease //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – С. 6128-6143.

2. Saatov T. et al. Study on hypoglycemic effect of polyphenolic compounds isolated from the Euphorbia L. plants growing in uzbekistan //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2020. – Т. 70.

3.Saatov T. et al. Antioxidant and hypoglycemic effects of gossitan //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2019. – Т. 63.

1. Saatov T. et al. Study on antioxidant and hypoglycemic effects of natural polyphenols in the experimental diabetes model //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2018. – Т. 56.

2. Tuychiboyev J. I. et al. Gipotireoz modelida kalamush antioksidant tizimiga e vitamin va kurkuminning korreksiyalovchi tasiri //Educational Research in Universal Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – С. 234-236.

3. Mustafakulov M. A. et al. Prospects of aptamer application in diagnostics of bacterial infections //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 9. – С. 890-900.

4. Mustafakulov M. A. et al. Prospects of aptamer application in diagnostics of bacterial infections //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 9. – С. 890-900.

5. Mustafakulov M. et al. Determination of antioxidant properties of l-cysteine in the liver of alloxan diabetes model rats //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2023. – №. Special Issue. – С. 47-54.

6. Saatov T. et al. Neurodegeneration type and severity have linkage with plasma insulin in DM patients //Endocrine Abstracts. – Bioscientifica, 2022. – Т. 81.

7. Mustafakulov M. A. et al. Aptamers and their use in biology and medicine aptamers and their applications in nanotechnologies, virology and biology //Academic research in educational sciences. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 509-515.

8. Abduvalievich M. M. et al. Determination of HEPATOTROPIC effects of certain substances in experimental toxic hepatitis //Global Scientific Review. – 2022. – Т. 10. – С. 160-162.

9. Mukhammadjon M. et al. The effect of ngf on indicators of the antioxidant system in rat brain tissue //Universum: химия и биология. – 2021. – №. 9 (87). – С. 82-86.

10. Мустафакулов М. А. и др. Изучение антиоксидантной и антирадикальной активности листьев isatis tinctoria L //Universum: химия и биология. – 2022. – №. 7-1 (97). – С. 40-44

11. Мустафакулов М. А. и др. Исследование влияния липосомальной формы кверцетина на отдельные биохимические параметры ткани мозга животных с экспериментальной моделью нейродегенеративного состояния //Universum: химия и биология. – 2023. – №. 1-1 (103). – С. 33-39.

BIOTEXNOLOGIYANI O‘QITISHDAGI DOLZARB MUAMMOLAR

b.f.d., prof. Murodova Sayyora Sobirovna

O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali
ssmuradova@rambler.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada biotexnologiyada ixtisoslik ta'limi muhim ahamiyatga ega ekanligi, ushbu sohadagi muammolar va ularning yechimlari bo’yicha so’z yuritilgan. Shuningdek talabalar orasida o’tkazilgan so’rovnoma natijalari batafsil tahlil qilib berilgan.

Kalit so‘zlar: biotexnologiya, qishloq xo'jaligi, sanoat va tibbiyot sohalari, mustaqil amaliy ko’nikma.

Biotexnologiya sohasi faol rivojlanayotgan yo’nalishlardan biridir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 25-noyabrdagi “Biotexnologiyalarni rivojlantirish va mamlakatning biologik xavfsizligini ta’minlash tizimini takomillashtirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar to‘g‘risida” gi PQ-4899-sonli qarorida nazarda tutilgan dastur ushbu soha taraqqiyotning yangi davrini vujudga keltirdi

Bugungi kunda qishloq xo'jaligi, sanoat va tibbiyot sohalari yangi biotexnologiyalar bilan o'zgartirilmoqda. Biotexnologiya ta'limi muhim ahamiyatga ega. Chunki bugungi kunda talabalar va jamiyatimizning a’zolari ushbu biologiyaning bevosita ishlab chiqarish bilan bo’g’liq texnologiyalarni ishlab chiqish va qo'llash to'g'risida qaror qabul qila oladigan darajada bilishi talab etiladi. Ushbu maqola O’zbekiston Milliy universiteti Jizzax filalida 70510103-Biotexnologiya mutaxassisligi bo’yicha bakalavriat talabalarini kasbga tayyorlash borasidagi ba’zi muammolarni tadqiq etishga qaratilgan bo’lib, biotexnologiyani o'qitishni takomillashtirishga ma’lum darajada xizmat qiladi [1,2].

Tadqiqotda talabalar biotexnologiya bilan bog'liq muammoli munozarali sinov savollariga javob berishni tanladilar, bu esa bir nechta talabalar biotexnologiyani o’zlashtirishda qiyinchilikka duch kelayotganini ko'rsatdi. Mazkur tadqiqot ushbu fan bo'yicha muvaffaqiyatli o'qush sifatini ta'minlash uchun talablarni ko'proq tushunish maqsadida o’tkazildi.

Tadqiqot ob’ekti sifatida universitetning IV kursida tahsil olayotgan 150-20 va 151-20 hamda III kurs talabalarining 50-21 va 51-21 guruhlari o’rtasida quyidagi savollar asosida o’tkazildi:

1. Siz nima uchun biotexnologiyaga sohasini tanlagansiz?
2. Biotexnologiyani o’rganishdagi asosiy muammolar nimalardan iborat?
3. Kasbiy faoliyat bo’yicha zarur bo’lgan mustaqil amaliy ko’nikmangizni bor, deb hisoblaysizmi?
4. Usbu soha bo’yicha kelajakda qanday yutuqlarga erishishishni ko’zlayapsiz?

Tadqiqot natijalari va ularning tahlili.

Tahlil natijalariga ko’ra, so’ralganlarning 80%i, mavzularning murakkabligi va o'quv dasturi mazmuniga mos keladigan amaliy ishlarning yetarli emasligi haqida xabar berishdi. Agar biotexnologiya maktabdan boshlab chuqur o‘rganilsa, bo‘lsa, o‘qituvchilar o‘quvchilar uchun muhim va qiziqarli bo’lgan, lekin ko‘pchilik o‘qituvchilar ham tushunish va anglashga qiynaladigan ushbu fanni samarali

o‘zlashtirish yo‘llarini aniqlash uchun qo‘shimcha tadqiqotlar, laboratoriya mashg’ulotlarini o’tkazish talab etiladi.

Siz nima uchun biotexnologiyaga sohasini tanlagansiz? Savoli bo’yicha so’ralganlarning deyarli 70% tushunmasdan biologiyaga qiziqqanligi uchun tanlaganini ifoda etdi.

Biotexnologiyani o’rganishdagi asosiy muammolar nimalardan iborat? Degan savolga aksariyat talabalar ilmiy adabiyotlarning yetishmasligi, borlarining ham xorijiy tillarda ekanligini ko’rsatgan bo’lsa, qolgan talabalar nazariy va amaliy darslarning uyg’unlashgan holda ketma-ketlikda yuqori darajada jihozlangan laboratoriyalarda o’tkazish muammolarini ko’rsatib o’tishgan.

Kasbiy faoliyat bo’yicha zarur bo’lgan mustaqil amaliy ko’nikmangizni bor, deb hisoblaysizmi? Ushbu savolga talabalarning 65% foizi javob berishga qiynaldi. Chunki amaliuotni bajarishda dastlabki bilimlar: eritmalar, ozuqa muhitlari tayyorlash, maqsadli mahsulotlarni ajratib olishda, laboratoriya mashg’ulotlarini to’g’ri bajarishda har bir talabada alohida kasbiy ko’nikma shakllanmaganli bois, uning yechimini topishda mustaqil ishlarni individual amaliy ish sifatida bajarish zarur, degan xulosaga kelindi.

Ushbu soha bo’yicha kelejakda qanday yutuqlarga erishishishni ko’zlayapsiz? Savoliga respondentlarning 17 foizi javob berishga qiynaldi, 83 foizi nazariy va amaliy bilimlari asosida to’g’ri javob berishga harakat qildi.

Talabalarning bilimlarni idrok etishi natijalarini hisobga olgan holda, Biotexnologiya bo'yicha biotexnologiya qo’shimcha kurslarini joriy etish yoki kuchaytirish zarurati tug'iladi. Tadqiqotlar asosida talabalarning soha bo'yicha cheklangan xabardorligini ko'rsatilib, talabalarni yetakchi ishlab chiqarish korxonalariga olib borib ish jarayonlari bilan muntazam tanishtirib borish talab etiladi.

Bundan tashqari, katta ehtiyoj bor tadqiqotlar uchun, ya'ni ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy yo’nalishlarni uyg’unlashgan holda o’rganishga yordam beradigan fan predmetlarini dasturga kiritish masalani yechimini ijobiy hal etilishida muayyan darajada xizmat qiladi, deb hisoblaymiz.

Biroq, talabalar ishlab chiqaruvchi sifatida qaror qilishlari mumkin bo’lib, yangi texnologiyani qabul qilish yoki qabul qilmaslik yoki rad etishga qaror qilish ko’nikmalarini shakllantirish ham muammoning yechimini topish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Synan AbuQamar, Qasim Alshannag, Abdelaziz Sartawi Rabah ratni EducationalAwarenessof_BiotechnologyissueAmongUndergraduate Students_at_The_United_Arab_Emirates_University // Biochemistry and Molecular Biology education https://www.researchgate.net/publication/273773670

2. O’Mathuna, D. P. (2007) Bioethics and biotechnology. Cytotechnology 53, 113–119.

3. Ёдгорова, М., & Муродова, С. (2022). Gmo mahsulotlari va ularning organizimga ta‘siri. Современные инновационные исследования актуальные проблемы и развитие тенденции: решения и перспективы, 1(1), 303–304.

ДОРИВОР НАЪМАТАК (*ROSA CANINA* L.) НИНГ ХАЛҚ ТАБОБАТИДА ҚЎЛЛАНИШИ ВА УНИНГ ЗАНГ ЗАМБУРУҒЛАРИ